

Numerul 10.

Oradea-mare 6/19 martie 1905.

Anul XLI

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Gătre liră.

*E ruptă lira mea d'aur,
Și coardele-i sunt rupte,
Din ele când voiu mai cântă
A vieții grele lupte?
Când voiu cântă iubirea mea,
Țesută 'n zări senine —
Din lira mea d'aur, ruptă,
Cântă-voiu despre tine?*

*... Zadarnic cerc, din ea să cânt,
Cântarea e amară —
Se sbuciuma, fără de-avânt,
În dalba primăvară...
E ruptă lira pe vecie,
Și coardele-i sunt rupte,
Căci viața mea se scurge 'ncet
Fără de grele lupte.*

*Se scurge 'ncet viața mea,
Ca din abiz izvorul —
În pieptu-mi tiner, e apus,
Pe totdeauna: dorul...
Și inima 'mpietrită e,
E rece cum e ghiața;
— Un viu cadavru me făcui
În care doarme viața.*

Steaua Orientului.

Roman istoric.

(Urmare.)

Din toate părțile se adresau lui Anchidim voci curioase și bătrânel, zăpăcit de potopul întrebărilor, nu știea cui să răspundă mai în pripă.

— Tăceți, dragilor mei, și ascultați dacă vreți să ne înțelegem!

— S'auzim!... Tăceți măi!... Să auzim pe Anchidim!

Zgomotul se potoli în sfârșit cu greu și moș Anchidim începuse a grăi:

— Înainte de toate trebuie să ve spun că eu azi la revărsatul zorilor am sosit din Bălgrad.

— Știm!... Știm!... Alte cele să auzim!

— Dacă știți toate, de ce nu-mi dați pace? De ce ve acățați cu întrebările voastre de mine ca scaiul de oaie?

— Tăceți!... Lăsați pe badea Anchidim să grăiască!

— Dacă mi-ți lăsă bine de bine, dacă nu, nu-i nici o supărare. Cu cari picioare am venit până aci, cu acelea voi putea merge și până acasă.

Moș Anchidim făcuse semne de ducă.

— Stai Anchidime și spune oamenilor aceștia cum ai umblat în Bălgrad și ce vești ai auzit.

Aceste cuvinte le rostise părintele Iacov.

— D'apoi de dta, părinte, voi ascultă. Știți că am fost trimis la Bălgrad de domnișoara să duc domnului nostru o scrisoare. Scrisoarea am adus-o iară înapoi, pe domnul nu l-am aflat în cetate. A fugit și el cu cardinalul bătut de Mihaiu-Vodă.

— Cardinalul nu e în Bălgrad? — întrebă din mulțime o voce uimită.

Întrebarea aceasta nu supără pe Anchidim, căci eră binevenită pentru cele ce se pregătia să spună.

— Ba e în Bălgrad iară cardinalul, înse mort.

— Nu v'am spus eu? — sări la mijloc Iuonul Pârvului. — Credeți-mi acum, oameni buni?... Nu sunt adevărate vestile ce se aud?... Principele nostru e mort și în scaunul țerii a ajuns Mihaiu-Vodă din Muntenia. Acum, în sfârșit, s'a întors apa și pe moara noastră.

— Nu te pripî, omule! — mulcomi Anchidim pe bărbatul cam pornit la fire. — Ce folos o să avem noi iobagii dela schimbarea domniei? Credeți doară că domnul cel nou ne va plăti el birurile?

— Nu să ne plătească birurile așteptăm noi dela domnul cel nou de român, ei să ni le mai ușoreze cât de puțin, să putem și noi, cești necăjiți, avea puțină tihnă în viața noastră cea amară. Sau nu e adevărat doară că sângele nu se face apă?

Anchidim își aruncă privirea înduioșată la Iuonul Pârvului, care părea a aștepta răspuns dela el și apoi involuntar, ca în aiurări febrile, repetă în sine „sângele nu se face apă“. În urmă se trezi că în jurul lui se făcù liniște de mormânt, își ușură cu un oftat adânc peptul, apoi continuă:

— Andrei Báthory nu mai trăește. L-au omorît secuii la St. Domoneș Impreună cu toți pretinii sei cari îl însoțiră în fuga sa către Moldova. Aici nu mai începe nici o îndoială, căci chiar eu, cu ochii mei, i-am văzut prohodul. Secuii cari îl omorise, i-au adus numai capul în Bălgrad, Mihaiu-Vodă inse a dat poruncă să-i caute și trupul, pe care aflându-l a lăsat să-l spele după datina creștinească, l-a îmbrăcat în vestminte strălucite de cardinal, l-a pus apoi în sieriul cel scump de argint, la care lucrase și principele când trăise, și care-l pregătise pentru frate-seu ce fu zugrumat la porunca lui Sigismund Báthory, apoi l-a îngropat cu toată einstea în biserica din Bălgrad. Însuș Mihaiu-Vodă încă l-a petrecut până la locul de odihna vecinică cu lacrimi în ochi și cu făclie aprinsă în mână. Dumnezeu să-l ierte!

Toți își desvăliră capetele și repetară:

— Dumnezeu să-l ierte!

Moș Anchidim continuă apoi oftând cu jale:

— Dumnezeu fie milostiv și cu sufletul domnului nostru!

Aceste neașteptate cuvinte surprinse pe ascultători.

— Domnul nostru să fie mort? — întrebă un glas sficios.

— E mort, întări Anchidim. — Asta ați putut-o înțelege și din vorbele mele de până cum, căci v'am spus că secuii omorise pe toți tovarășii principelui. Și-apoi Daniil Lupul a fost unul dintre cei mai credincioși soți ai principelui mort.

— Nu ne-a fost domn prea bun Farkas Dániel — zise trist Iuon — căci de și el s'a tras din viața noastră, n'a avut nici o milă pentru noi. Și-a lăpădat legea strămoșească, s'a făcut calvin ca să aibă mai bună trecere între nobili. Mai pe urmă, i-a fost rușine și de numele seu românesc și din Lupul cum se numia, se poreclise Farkas. Dar în fața morții datori suntem să uităm toate și să zicem: Dumnezeu să-l ierte!

— Amin — borborozî mulțimea.

Părintele Iacov se crezù îndreptățit a ținea o lecție lui Iuon, își rădică deci degetul arătător al dreptei sale osoase și cuvântă în ton grav:

— Nu hulî pe stăpânul teu, fiule, că greu păcătuiești! Numai nu ți-au intrat gârgăuni în cap să

poftescă că cei ce s'au înălțat la nobilie să umble în opinci deavalma cu iobagii lor.

— Nu! ferească-me Dumnezeu să poftescă așa ceva. Dar uite părinte! Domnul nostru cel bătrân s'a înălțat la nobilie din puterea lui, pentru că a fost oștean viteaz și a slugit cu credință principelui; dar totuș n'a uitat ca fiul seu de viața din care a odrăzlit, nu i-a fost rușine de legea sa și de neamul seu. A murit ca Român verde și adevărat cum se născuse. El a fost care văzând sărăcia noastră, a iobagilor sei, ne-a clădit aceasta sfântă biserică. Dar pe Daniil, pe fiul seu cel îngâmfat, văzutu-l-a cineva la biserica noastră vreodată?... Și pe dta, părinte, nu te-a silit să-i plătești bir și să muncești de batjocură în brazda lui ca și unul dintre noi?

— E adevărat ceea ce spui, fiule, nu uită inse că nici un om nu e fără greșeli. De-acum înainte nu va mai putea silî nici un nobil pe preoții românești să dea biruri și să lucreze 'n brazda domnilor, căci Mihaiu-Vodă, stăpânitorul nostru cel nou, s'a îngrijit ca cei ce slujesc la altarul lui Dumnezeu, să nu fie datori nimerui cu biruri și zile de clacă.

— Lăsați morții cu morții și pe cei vii cu cei vii — puse Anchidim capăt acestor desbateri. — Dacă cineva e îndreptățit să se plângă pe domnul nostru cel mort, eu a bună seamă sunt îndreptățit. Voi știți cu toții cu ce credință am fost în toată viața cătră curtea lui, din copilărie am slugit tatălui seu, după moartea acestuia, lui. Câte nedreptăți am suferit eu dela el!... Doi feciori de ai mei au perit în bătălii, căci mi i-a luat în oastea sa. Cu toate aceste nu i-a fost milă a luă la oaste și pe Vasile ce-mi mai remase de ajutor în slăbiciunea bătrânețelor. Am fost silit să tac și să înghit amăreala durerii mele. Și cu ce cinste m'a plătit pentru atâtea jertfe, alipire și credință?... Nu ve aduceți aminte ce eră să pățesc acum sunt doi ani?... Necinstind albele plete ale bătrânețelor, eră să me facă de rușine, să me tragă fără nici o greșală pe bancă ca pe un ștregar netrebnic. De n'ar fi fost de față domnișorul Mateiu să-l mulcomească, și aceasta rușine ar fi trecut peste capul meu. Și vedeți — totuș nu m'am supărat pe el, pentru că i-am cunoscut firea nerăbdurie și am văzut că mai târziu îi păruse reu de aceea ce făcuse cu mine. Să-l lăsăm deci să se odihnească în pace, Dumnezeu îl va resplăti după faptele sale. Destulă supărare pe capul domnișorului Mateiu, că nici atâta mângăere nu-i remase să poată plânge la căpătiul mormântului tatâne-seu, căci nici trupul mort nu i l-au aflat să-l poată îngropă după datina creștinească.

— Domnișorul e cu totul alt om, nu seamănă tatălui seu — cuvântă părintele Iacov. — Cu el o să trăim în pace. El a bună seamă va fi mai cu milă cătră iobagii sei.

Pe chipul sbârcit al bătrânului Anchidim se ivi revărsarea unei mulțumiri interne când zise:

— Despre aceasta ve pot asigura.

Din toată adunarea iobagilor, singur Iuonul Pârvului părea nemulțumit.

— Oameni buni! — grăi el cu adâncă amărăciune. — Încă nu v'ați săturat de bunăvoința nobililor?... N'ați fost voi și strămoșii voștri destule veacuri turma de oi a domnilor?... Deschideți-ve ochii și pricepeți ce vremi am ajuns!... Țara aceasta o stăpânește acum domn de viața și legea noastră,

care ne va luá de pe grumazi jugul nobililor, în care neamul nostru geme de veacuri.

Bátrânul Anchidim zimbá amar.

— Dta rizi încá de vorbele mele, moș Anchi-dime? — se 'nfocá Iuon. — Par' cá n'ai ști de loc ce se petrece în țară. Venind dela Bálgrad, n'ai auzit cum bat într'o dungă clopotele bisericilor pe toate satele?... N'ai văzut iobagii, sătui de atâtea ticáloșii, sculați pe domnii lor cei nemiloși?... Și voue, oameni buni, nu v'am arátat și aseară cerul roșit de vápaia focului pus în curțile domnești?... A lucit destul soarele nobilimei, acum se pregátește de asfințire. Numai dela noi atárnă, oameni buni, cá când va resári iară, să se mire de noi, gásindu-ne oameni slobozi!

Un fior necunoscut, o tremurare de bucurie, zguduitoare ca schintea electrică, cutrieră sufletele iobagilor uimiți de cuvintele lui Iuon.

Trecurá câteva momente în cea mai desevarșită muțenie.

— Nepriceputule! — rupse într'un târziu Anchidim tácereá, clátind nemulțumit din cap. — Tu, precum se vede, ai fi adus cu vorbele tale resvráti-toare pacoste pe sáteni noștrii pacínici, dacă n'as fi sosit încá câteva zile. Par' cá tu ai ști mai bine decât mine ce se petrece în țară. Nu din inima țerii, din Bálgrad, vinisem eu?... Da, e adevárat cá am auzit sunând într'o dungă clopotele și am văzut multe ográzi boerești încinse în fiacári; dar vai și amar de acei nesocotiți cari au pricinuit aceste nelegiuri!... Ce nesocotealá!... Mergi, Iuóane, prin satele vecine, auzi plánsul și vezi lacrimile nenorociților iobagi cari, crezând vorbelor ca ale tale, s'au resvrátit! Mihaiu-Vodá e silit să țină cu domnii, a și jurat serbátorește, pe sfánta cruce și evanghelie, cá drepturile lor nu le va știrbí nici odatá.

Cuvintele ultime, arzátore ca bruma toamnei, stinserá în pepturile ascultátorilor palida fiacárá a nádejduirii într'un viitor mai bun, care începuse a licári în tremurári nesigure.

Se mai gásească și în zilele noastre cárturari români, cari imputá lui Mihaiu oá n'a primit ajutorul masselor iobágitice, care i l-au oferit fárá nici o provocare. Unii îl mai vinovátesc cá de ce n'a deslántuit poporul român din robia iobágească, procuându-și prin aceasta temei singur, pe care și-ar fi putut eládi puternicul edificiu al domniei sale vecinice.

Cei ce fac astfel de imputári, nu iau în considerare cá în secolul XVI în toatá Europa încá nimerui nu-i plesnise în minte astfel de idei liberale. Principii și regii decideau asupra țerilor și popoarelor cu cel mai desevarșit absolutism. Unica lor grije erá să nu provoace nemulțámirea claselor privilegiate, cáci toatá puterea lor pe aceasta erá bazatá. Cu interesele poporului iobágit nimeni nu-ș bátea mintea pe acele timpuri. Cá Mihaiu n'a cunoscut imenzul izvor de putere ce i se ofería în desrobirea poporului de aceeaș origine, limbá și religie cu dânsul, ne putem ușorespicá, dacă ne aducem aminte cá pe acel timp nunumai principiul de náționalitate, dar chiar și constiința unitáții neamului românesc încá nu existá. Pretotindenea supușii domnitorilor erau împárțiți în doue clase cu interese opuse, în nobilime și iobágitime.

Numai dupá principiile veacului seu lucrasedeci Mihaiu, când abia întrând cu laurii invingerii în Alba-Iulia, se grábí a-și asigurá alipirea nobilimei prin jurámântul cá va ținea nestirbite privilegiile ei.

(Va urmá.)

Tit Chitul.

Dor și jale.

*Duce-m'aș și m'aș tot duce,
Dor să nu me mai apuce.
Aș porni pe-o cale lungă,
Jalea nici să nu m'ajungă.
Că de me apucă doru,
Nu-mi mai pot ará ogoru,
Iară jalea de m'ajunge
Inimioara mi-o străpunge.
Aș plecá io 'n țeri străine,
Hei, dar doru 'n loc me ține.
Cum aș da-o razna 'n lume,
Să-mi pierd urmă, să-mi pierd nume,
Dar doru de mândră-i mare,
Îmi stă 'n drum și-mi stă 'n cărare,
Mi-e gornic și pădurar,
Nu me lasă din hotar.*

*Și de dor me prinde-o jale,
De me plâng pe deal și vale
Și la iarbă și la flori,
Și la fete și ficiori;
La prietini și dușmani —
Și decând me plâng sunt ani...
Vântu, craiu de vești în sat,
Bate lumea 'n lung și 'n lat,
Povestind durerea mea,
Cum n'o știe nimenea,
Jalea mea și al meu dor,
În auzu tuturor.
Și-mi e doru sec, pustiu,
Ca vântu toamna târziu.
Dară vântu mai înceată,
Numa doru niciodată.*

*Stai, vântule, stai pe loc...
Spune-i de-al meu nenoroc
Mândrulitei din vecini,
Da de s'a gândi la mine —
Și-a umblá ca să me cheme
Pe la ei din vreme 'n vreme,
Să-mi înec doru și chinu,
Precum ea-și înecá inu,
S'o cuprind de după spate
Și s'o 'ntreb și verzi și-uscate.
Pe când soarele-asfînteste,
Să-i țuc ochii nebuneste,
Și să stăm uitați în prag,
Să-mi tot spună cá is drag —
Da-ți-aș, vântule, ce vrei
Când mi ai spune: „Ești al ei!”*

Dionisie Stoica.

A m i n t i r i.

II

Cel dintiu lucru ce-l face un băiat de patrușprezece ani, ajuns în gimnaziul de sus, e că-și cumpără un chipiu cu frunză vânăță. În poziția asta am avut fericirea să fiu și eu, numai cât chipiu totuș nu mi-am cumpărat, nu că doar nu mi-ar fi lăsat gura apă după el, dar — n'am avut pe ce.

E înse foarte tristă poziția unui quintan de patrușprezece ani fără chipiu. De ex. fugi între ore până la seminar să-ți stimperi setea o' gură de apă (pe care între noi fie zis nici teologii n'o prea laudă). Și când dai să ieși pe poartă, numai ce auzi pe câte-un ometeu de teolog că strigă după tine :

— Măi băiete, stai !

Tu atunci fără voie te întorci înapoi și roșești ca piparea, neafând cuvinte să-i spui că — acum ești *student mare* rogu-te, nu băiat. Și până cam una alta te tot socotești ce să-i zici, el îți și înfundă în mână o pițulă cu rugarea să-i aduci un pachet de tutun.

Acu-i acu ! În urmă, după o luptă internă grozavă — ce să faci ? Te duci și-i aduci tutunul și îl predai cu capul plecat în pământ. Toate ar fi cum ar fi, numai cât teologii is și cam galanți — și numai că te trezești că-ți vără trei crițari în mână, drept resplată pentru osteneală. Atunci simțești că ambiția ta de quintan a primit cea mai grea lovitură, te-ai ascunde și în gaură de șerpe, numai să scapi de rușine. — Fruntea ți se încrețește, ochii îți scapără, nu știi cum să-ți ascunzi mânia și... înapoi ești bașșul fără să zici un cuvânt. Apoi fugi repede la școală, iar teologul meu roșește și el până după urechi și merge de povestește celorlalți ce i se întâmplase.

Ei bine, o astfel de „întâmplare“ m'a determinat și pe mine să fac tot posibilul să-mi cumpăr un chipiu. Adevărat că astfel am scăpat de „întâmplări“, de aci încolo înse eram privit drept un lucru extraordinar (poate drept „comedian“) pe ulițele orașului, câți me întâlneau ridicau din umeri și se întrebau mirați : Și amăritul ăsta quintan ?

M'a scăpat chipiul de „întâmplări“, a fost înse ceva de care nici chipiul și nici faptul că eram stu-

dent mare, nu m'a putut scăpa. Și acest ceva eră *boala lui Creangă*, de care rar student scapă. Numai cât — eu n'am căpătat-o dela capre, ci dela un seamăn de al meu din gimnaziul de jos. Ce să fac ? De spânzurat nu m'aș fi spânzurat bucurosi, eram doar amorizat, iar omului amorizat până-i mai licărește o rază de speranță, până când nu se desiluzionează pe deplin — nu-i vine să se spânzure. Nu, atunci viața îți pare nespuse de frumoasă și numai după desevărsita desiluzie ți se prezintă lumea în toată ticăloșia și golătatea ei.

Nu-mi rămânea alta decât să iau precauțiile trebuincioase ca să nu fiu descoperit, ceea ce nu mi-a fost greu, fiind medicul școlii un bun și vechiu prieten al tatii. Mi-am luat doftoriile în buzunar și am plecat acasă sub pretextul durerii de stomach.

Ce-i drept, profesorul s'a uitat cam chiorș la mine, neputându-și închipui ce fel de durere de stomach poate fi aia la patrușprezece ani ! Pe urmă și-a pus mâna pe frunte, a zimbit și a zis : Du-te !

Ajuns acasă, o săptămână întreagă am tot plâns și m'am lecut. Și cu toate că într'o săptămână am fost pe deplin vindecat, a trebuit să mai stau zece zile acasă, pentru a evita eventualele primejdii epidemice la cari aș fi expus gimnaziul.

În timpul acesta ajunsei și dascăl. Da, iubite cetitorule, din valorile secundelor, în care inotam din mila dascălilor dela oraș — am ajuns a fi dascăl. Se îmbolnăviseră adevărat dascălul din sat, iar tata,

care din oficiu eră obligat să-l substituie, eră ocupat cu sămănatul.

În ziua cea dintii îmi eră nespuse de urit, mai ales că erau câțiva băieți mai grei la cap în cari nimic n'am isbutit să torn din știința multă ce eră în creerii mei. A trecut ziua fără să fac cel mai mic progres. Seara am rugat pe tata să me mai cruce cu dascălia, că băieții is prea proști și nu m'ascultă de loc.

Tata a ris, apoi mi-a zis :

— De pe tine se vede că n'o să fii dascăl. Bine și faci, fă-te domn mare. Numai nici popă să nu te faci, las' fie plătit cu mine. Dar pentru aia să te duci și de aci încolo la școală, numai să iei

Soția marelui duce Sergius

băieții mai cu domolu și atunci de bunăseamă faci ispravă!

Am urmat povața tatei și efectul a întrecut mult așteptările. Într'o săptămână într'atâta m'au îndrăgit băieții, încât toți au plâns sâmbătă când le-am spus că o să me duc la oraș și că o să le vie iar „Baciul” lor de până acuma. Iar bunul și blândul popor din satul nost me și candidase la dascălie, pe loc ce dascălul satului, care de altcum n'avea decât 29 de ani — va trece la penzie.

Când am plecat din nou la *alfa-vita* — în trecerea prin sat toți își ridicau pălăria înaintea „domnișorului popii al învățat”. Tata m'a însoțit pe trăsura până în capul satului și mi-a dat instrucțiile necesare cum să me feresc pe viitor de boala lui Creangă.

Pe drum, în zurutul trăsorii și 'n rânchezatul cailor n'auziam alt ceva decât respunsuri așezate și cuminiți de ale băieților de școală.

— Cât e de frumoasă, cât e de măreață și cât e de sublimă cariera de dascăl, eugetam mereu în mine. — Da, în „preparandia” aceea disprețuită de toți, câte lumini se aprind, cari toate tind să lumineze, să-și verse razele lor binefăcătoare și binecuvântate în întunericul neștiinței poporului!

Iar eu? Eu în loc să intru în acel disprețuit lăcaș al celei mai curate lumini, am intrat într'un palat măreț, plin și acesta de lumini, cari înse în loc să te lumineze — te orbesc! Și acum... da, acum ce ar fi în stare a me oprî să nu me fac dascăl?

Ajuns în oraș, a ferit sfântul să mai învăț vre-o lescaie. Toate gândurile mele aveau o singură țintă, un singur ideal: preparandia!

Eră totuș ceva care me 'nfioră și me făcea uneori să-mi perd voia de preparandie. Acel „ceva” eră ea, pentru că aveam și eu ca tot omul năcăjit o ea. Ea n'o să se mai uite pe un preparand și atunci iată visurile copilăriei mele toate spulberate 'n vânt.

Totuș înse, când eră vorbă să pun în cumpănă „sublima chemare a învățătorului” cu „ea”, cumpăna „preparandială” — ca să-i zic așa, întrecea mult pe a ei. Și astfel după două săptămâni de frământări sufletești și nopți nedormite, numai ce se trezesc ai noștri cu mine acasă. La început s'au speriat, le eră pe semne frică să nu fi pățit ceva. I-am liniștit pe

toți, m'am așezat pe un scaun și am oftat una din greu.

— Ce ai Sever? întrebă într'o vreme tata, se vede că tot ți s'a întâmplat ceva!

— Nimic, tată, nimic reu. E ceva lucru mare la mijloc, dar nu lucru reu! — Și cu acestea am început discursul:

— „Tată dragă! Știu că chemarea mea pe acest pământ e să fiu folositor omenimei și mai ales poporului din care fac parte. Mai încolo is convins că prin nimic nu se poate mai mult folosii sermanului nostru popor, căruia toți din toate părțile îi sug măduva din oase — decât prin școală. Cel mai mare și cel mai sfânt ideal al meu prin urmare e natural să fie acela de a fi dascăl al neamului, căci școala este temeiul civilizației, iar civilizația e temeiul bunăstării. Am venit așa dar să te rog să-mi îngădui să trec la preparandie, unde atât de mult se dorește sufletul meu!”

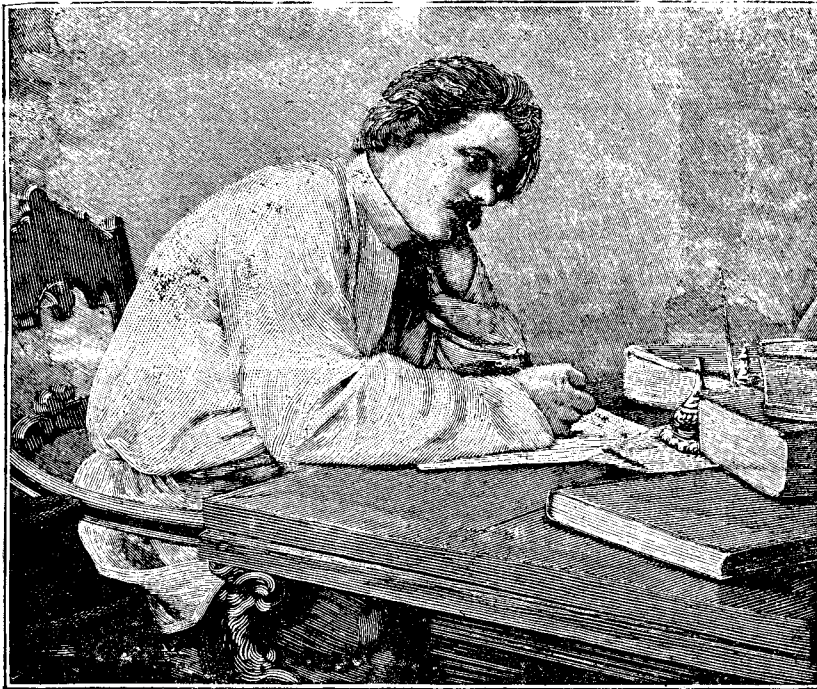
Tata la început imi ascultă mirat discursul (și de sigur se întrebă că oare din ce carte l-am luat), pe urmă apoi numai ce-l văd că se pipăie pe la brâu — și apoi — a urmat o scenă de o extraordinară duioșie, care mi-a lăsat câteva dungii vinete pe spate. Mama și surorile plângeau cât le ținea gura, — eu minunea minunilor, n'am vărsat o lacrămă macar, n'am scos măcar un suspin.

A mai urmat apoi o scenă în formă de *consi-*

lium abeundi înapoi la oraș și am plecat, se înțelege, fără multă vorbă, căci altcum...

Astfel mi-am sfârșit cariera didactică, ce nu o voi uita nici odată. De atunci încoace am mai avut episoade și de alte carieri, dar au trecut toate cum trec apele pe riuri, toate zac ascunse acum în ceața trecutelor vremi, din cari cine știe, poate o fericită clipă din viața-mi le va rescoldi și va mai umplea câteva pagini de dulci amintiri!

Teodor Laxar.

Maxim Gorki.

Ce este spiritul? Arta de a tăcea și a vorbi numai când trebuie. (Gaston Bergeret).

*

Când vin remușcările? Când greșeala nu se mai poate comite. (M. N. de I.)

B o l e s.

Nuvelă de *Maxim Gorki*.

Iată ce-mi povesti într'una din zile, un amic al meu:

— Pe când eram student în Moscova, aveam, ca vecină, în casa unde stam, o domnișoară foarte ciudată... Eră poloneză și se numia Teresa. Mare, forte și brună, cu sprâncene groase și cu un obraz comun, larg, creat ca de o secură; scânteierea bizară a ochilor ei sumbri, vocea ei de bas, obiceiurile ei birjărești, totul în fine formă ceva care me înfricoșă. Camerele noastre se aflau sub coperiș, una în fața alteia. Nici odată când eră acasă nu deschidea ușa; dar mai totdeauna eră plecată. Câteodată o întâlneam pe scară sau în curte și-mi suridea cu un aer care mi se părea cinic. Alte dăți, o vedeam întorcându-se, cu ochii roșii, cu părul aproape depletit, și atunci ea me privia cu o nerușinare caracteristică... În aceste ocaziuni, îmi zicea: Bună ziua, dle student! Și ridea prosteste mărindu-mi și mai mult încă desgustul ce aveam pentru dânsa. Îmi venia să plec din acea casă, numai să scap de întâlnirile și salutările ei. Ce me reținea, eră frumusețea micii mele odăi și liniștea străzii. Deci am stat. Și iată că, de odată într'o dimineață, când stam îmbrăcat în pat, inventând pretexte de a nu me duce la curs, ușa se deschise și desgustătoarea Teresa apărură în prag, zicându-mi cu vocea ei groasă: Bună ziua, dle student!

— Ce vrei? replicaiu. Apoi o priviiu; obrazul ei avea un aer de confuziune, o expresiune neobișnuită.

— Dle student... am să-ți cer un serviciu; nu me refuză, te rog.

Stătui fără să răspund și în gând îmi zisei: — Vrea să me seducă. Asta e o cursă, dar am să fiu tare...

— Voese să trimit o scrisoare în țara mea, continuă dânsa, privindu-me cu un aer blând și rugător.

— Ce dracu a pățit? gândiiu. Și sărind jos din pat, me dusei lângă masă, luai hârtie de scrisori și-i zisei: — Întră, așează-te și dictează.

Ea intră și se așeză cu mii de precauțiuni, fără a încetă de a me privi cu îndrăzneală.

— Ei bine! cui vrei să scrii?

— Lui Boleslas Kachpont care locuște în Swenzi, stație de pe linia ferată a Varșoviei.

— Ce să scriu? spune-mi...

— Scumpul meu Boles..., sufletul meu..., iubitul meu... Sfânta fecioară te aibă în pază! Dragul meu, de ce nu ai mai scris de așa mult timp pomumbiței tale, Teresa, care e nici că se poate mai tristă*.

De abia me ținui să nu rid. Îmi inchipuiam „micia porumbiță tristă“, înaltă de un metru și jumătate, robustă, cu pumnii puternici și cu obrații negri ca și când „porumbița“ n'ar fi făcut în toată viața ei, decât să curețe sobe, fără să se spele nici odată. Dar, me oprii și o întrebai cine e Boleslas.

— Boles, dle student? repetă dânsa mirată, ca și când ar fi fost imposibil să nu cunosc pe Boleslas... Boles, e logodnicul meu...

— Logodnic?

— Și de ce te miri, dle student? Oare o fată tineră ca mine nu poate să aibă un logodnic?

Dânsa, „fată tineră“!...

— Nici n'am zis asta... Ce nu se întâmplă! Și de cât timp ești logodită?

— De șase ani.

Îi compusei o scrisoare plină de duioșie și iubire, încât aș fi voit să fiu eu în locul lui Boles, dacă corespondenta n'ar fi fost Teresa.

— Îți mulțumesc din inimă, dle student, zise Teresa, emoționată. Cu ce te pot plăti?

— Cu nimic, mulțumesc.

— Aș putea să cârpesc cămășile și hainele dlui student.

Simțiam că accepstă femeie me făce să roșesc și îi respunsei scurt, că n'am nevoie de serviciile sale.

Dânsa plecă.

Trecuse doue săptămâni... Eră pe seară; stam la fereastră și flueram, gândindu-me ce-aș putea face să me distrez. Me plictisiam; afară eră un ger strașnic, nu-mi venia să ies și-mi amintesc că, neavând ce face, începusem să me analizez. Petrecere cam plictisitoare; dar în fine, n'aveam nimic alta de făcut. De odată ușa se deschise.

— Dumnezeu fie binecuvântat! zisei în gând, vine cineva.

— Dl student nu e ocupat?...

Eră Teresa! Aș fi vrut să fie alt cineva.

— Nu..., respunsei. Și de ce?

— Vreau să rog pe dl student să-mi mai scrie o scrisoare.

— Bine... Lui Boles?

— Nu... din contră; răspunsul lui...

— Cum, răspunsul?

— Ah! cât sunt de stupidă. M'am exprimat reu, iartă-me. Acuma, nu eu scriu ci o prietină..., nu o prietină, o cunoștință. El nu poate să scrie... Are o logodnică, după cum eu, Teresa, sunt una.

O priviiu lung. Avea în figură un fel de rușine; degetele îi tremurau, se incurcă la vorbă și mi se părură c'am ghicit.

— Ascultă, domnișoară, îi spusei, tot ce-mi povestești de Teresa, de Boleslas etc. nu sunt decât născociri; minți și atâta tot. Și n'ai nimic ce căută la mine... N'am de loc plăcere de a continua relațiile noastre... Ai înțeles?

Văzui că imediat se roși, se înfricoșă, își mușcă buzele, ca și când ar fi vrut să spună ceva și nu putea. Eu așteptam și eram convins că me înșelasem nițel în bănuiala că voiă să me îndepărteze din calea virtuții. Mi se părea că eră cu totul altceva. Ce, inse?

— Dle student?... începui ea.

Dar de odată făcui un gest cu mâna și plecă repede. Remăsei cu inima strinsă și o auzii trântind cu putere ușa; fără indoială se supăraseră. Me gândiiu un moment și me hotărâi a me duce la dânsa, a o chemă și a-i scrie ori ce ar vrea... În fond, îmi eră milă.

Întrai deci în camera ei și o găsiu așezată la masă, cu capul între mâni.

— Ascultă, îi zisei...

Ea se ridică brusc, veni drept spre mine, cu ochii scânteindu-i, îmi puse amândouă mâinile pe u-

meri și-mi șoptii!... cu vocea ei resunătoare: — Ei bine! ce? Ei bine! ce-ți pasă? Ți-este așa greu să scrii câteva rânduri?... Da?... Și ai aerul așa de bun!... Nu e nici Boles, nici Teresa! Nu sunt de cât eu și iar eu.

— Permite-mi, îi zisei, zăpăcit de vorbele ei. Dar atunci, Boles nu există?...
— Nu! și ce e dacă nu există?

— Teresa, nu există nici dânsa?
— Nu!... Ba da, sunt eu, Teresa.

Pricepeam și mai puțin. Cu ochii mari, plini de mirare, o priviam, silindu-me să aflu care din noi doi eră nebun! Cât despre dânsa... se reîntoarce la masă, răscolii într'o cutie și găsi în fine, o hârtie. Apoi veni la mine și-mi zise:

— Pentru că nu ai voit să-mi scrii o a doua scrisoare, ia-o și pe cea dintii. Alt cineva, mai milos ca dta, îmi va îndeplini rugămintea.

Ea ținea în mână scrisoarea ce-i scrisesem pentru dânsa cu adresa lui Boles!...

— Ascultă, Tereso. Ce va să zică toate astea? De ce vrei ca alții să scrie pentru dta, din moment ce nu trimiți scrisorile?

— Cui vrei să le trimit?
— Lui Boleslas... logodnicul dtale...
— Dar... dacă Boleslas nu există?...

Nu înțelegeam nimic. N'aveam de făcut alta de cât să plec. Atunci, Teresa se explică.

— Nu există, e adevărat! Și ridicând mâinile ca și când n'ar fi știut de ce nu există, acest Boleslas al ei, continuă: Dar eu vreau să existe. Nu sunt o ființă ca și altele?... Bine înțeles, știu ce sunt... Da, în fine, nu fac reu nimănui scriind lui Boleslas...

— Spuseși că Boleslas nu există...

— O! Isuse, Mario!... Ei bine! Ce-mi pasă dacă nu există! Nu e nimeni, dar îmi închipui că există un Boles. Și scriu deci; și e ca și când ar fi în realitate... Iar Teresa sunt eu... El îmi răspunde și eu îi scriu din nou... Și el îmi răspunde iarăși...

În sfârșit, înțelesesem... Nu eram la locul meu, îmi eră rușine, par' că simțiam o durere puternică, și, alături de mine, la doi pași, trăia o ființă care nu avea pe nimeni să o simpatizeze, nici o rudă, nici un prietin... și astă ființă își născocise un prietin, un logodnic!...

— Mi-ai scris o scrisoare pentru Boles; rog pe alt cineva să mi-o citească și, când mi-o citește, ascult și mi se pare că Boles există. Și apoi rog să-mi scrie un răspuns din partea lui Boles către Teresa..., adică mie. Odată ce mi-a scris scrisoarea asta și mi-a citit-o, atunci... sunt par' că incredințată că Boles există... Grație acestei născociri, viața nu mi se pare așa de grea, și așa de oribilă, de dureroasă cum e...

Da!... Din ziua aceea, esact de doue ori pe săptămână, am scris scrisorile Teresei către Boles, și vice-versa. Și, credeți-me, compuneam bine aceste scrisori, răspunsurile mai ales... Iar dânsa plângea, mugia mai de grabă, cu vocea-i groasă. În schimbul ostenelei mele, îmi țesea ciorapii, îmi dregea hainele și cămășile mele, îmi peria pălăria...

După trei luni ea fu arestată, nu știu pentru ce, și băgată în închisoare. Acum a murit fără 'ndoială.

Vocica lui Șandru.

Avea Șandru o fată mare.
De frumoasă ce eră,
I-a pus numele Vocica.
Dimineața se sculă,
Cofele 'n mâni apucă,
Cofele cu florile,
Fața ei ca soarele.
S'a uitat pe Prut în jos,
Ș-a văzut doi Turci și doi Armeni,
Și doisprezece oficeri,
Și cofele le-a trăsniț,
De doagele le-au sărit,
Și acăsuță a venit,
Și mumă-sa așa i-a spus:
— Dă-mi mamă cheițele,
Să-mi descui lădițele,
Că m'am uitat pe Prut în jos,
Și-am văzut doi Turci și doi Armeni,
Și doisprezece oficeri.
Și bine vorba n'a sfârșit,
Turcii 'n casă au năvălit,
Altă vorbă n'au luat,
De maică-sa au întrebat:
— Un.. ți-i lele Vocica?
— Vocica a murit.
— Lele hă nu-i drept așa,
Spune-mi un.. ți-i Vocica?
Și pe mă-sa au legat-o,
De pociumbul¹ hornului,
Cu fășuța Turcului,
Și cu săbiile o bătea,
Și cu țările o întepă,
Și dincolo o întreabă:
— Un.. ți-i lele Vocica?
— Vocica e depe ușa tinzii,
Păcuiță într'o lădiță.
Ei la dânsa au alergat,
Și în butei² o-au aruncat.
— Ian stați cu buteile,
Să-mi desbumb suenuțile,³
Că me string sinurile.
Și ian stați cu buteula,
Să beu apă din marea,
Să-mi treacă dor de mama.
La mare când a ajuns,
Tureilor așa le-a spus:
— Decât roaba Turcilor,
Mai bine hrană peștilor.
Și a cătat pe Prut în jos,
Și n'a fost nici d'un folos.

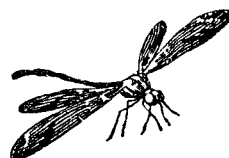
Din Bucovina.

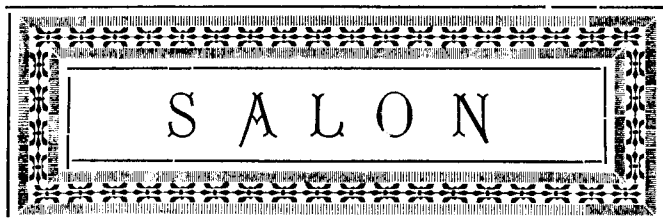
Ilie Gheorgheseu.

¹ Stălpul hornului.

² O trăsura elegantă închisă.

³ O fustă împreunată cu bluză.

Mult e dulce . . .

Când petrec singur în odaia mea garnisită cu melancolie, involuntar îmi aleargă gândurile peste câmpiile și colțurile locuite de mlădițele divului Traian. Împrăștiate sunt ele printre brazi, pe văi pline cu șipot, pe șesuri cu potop de târâituri și prin furnicarele orașelor.

Când urci munții, ajungând la covor de mușchii ce se lasă cu omul greu, — dai de colibe proptite cu trunchiuri lungi, lungi, ce se pierd în verdeață. Printre brazii în creștere scilipește dulce cărdul de oi respirat. Sunetul talângilor picură în grădina plină de svon, ca un imn cântat de pe amvon...

Sub coroana unui brad cărunt, o horă de păstori; copii, fete, flăcăi și vârstnici, plini la față și senini la suflet, încălesc la vorbe și restora la glume. Te apropii de ei; ești primit bine. Trăind ei la munte, a prins rădăcini în inima lor credința, că toți la olaltă fac o familie. Conceptul urei și al vânării de interes, pentru ei sunt noțiuni puțin cunoscute. Ei știu numai una: că, raiul pământesc e pe spinarea muntelui, alta nimic.

Sunt vorbăreți dela fire. Prinzând vorbe cu ei, affi că cuvintele lor sunt îmbrăcate în vesmânt curat moale. Îți place să schimbi gândiri cu ei, căci: în gâtjejul lor sbârnae muzică românească. Prisoșința inimii lor se descarcă în doine... de freamătă brădetul.

Dacă te cobori de pe aceste plaiuri, pe când ingerii aprind luminile în templul ceresc, — și se stringe inima, căci ești din raiu...

Subsuoara muntelui, unde bradul nu domnește printre tufele de fag, mișună lume de mielusei și capre; în urma lor un roi u gureș de păstori. Stai cu ei de povești; unul spune o glumă, celalalt dapână alta, din cari vezi că ăștia încă au păstrat limba în curățenie. De intri într'o colibă, affi tot așa; moșnegii învățând dela părinții lor a vorbi bine, urmașilor le-au lăsat spre moștenire acel dulce idiom. Pe la margini observi numai că-i cernit vesmântul limbei, subțire...

Ducând adecă ei hrană la oraș și șes, făcând târg cu ei de-acolo și frecându-se de ei, — s'a prins — de și puțin încă — din funinginea transportată și pe-al lor idiom.

Îți iai remas bun și dela șipote și ciuciurul de izvoare, și te cobori la șesuri, unde ochiul fuge neîmpedecat spre orizont, unde sufletul soarbe mirezmele ogoarelor.

Prin ovesele încălcite se sgulește lume de pasări, iar prin otave țirăesc milioane de vietăți. Bada Pavel ascute coasa și culcă la brazde. Îl întrebi de una, mai lungesti vorba de alta și te trezești că cuvintele lui n'au haina cea dela munte. Vesmântul românesc, în care îmbracă limba sa, mănunchiul de bucurii (păstorii), așternut pe mușchiul din brădet, l affi aici, pe umerii aceluiaș neam, plin cu petice

de altă culoare. Prin coate ride căptușeala, iar pe la margini se clatină fășiiile despicate.

Pe lângă vale curg care pline, din vârful căroră pocnește câte-o arătare de om cufundat în otava mătăsoasă. Te apropii de ei; unul descoase una, celalalt cărpește alta. Gura li-i plină de vorbe; curg ele ca din mână, dar — nu-ți plac. Urechile protestează, căci acordurile sunt false. Schimbi la fețe ca cel ce ia pelin. Aceștia locuiesc numai de-o pușcătură dela oraș, și așa de câteori au vândut ceva străinului sau s'or invârtit pe lângă negoțul lui, de atâtea ori au luat cu sine câte-o vorbă, au pus-o în locul celei strămoșești, au îndopat-o cu nuanțe românești și acum iată-o — împământenită.

N'ai ce-i face; așa-i omul când are doue pâlării, pe cea veche o dă șoarecilor spre hrană, iar pe cea nouă o gugulește ca pe-un oaspe.

***

Turnuri titanice; din gura lor ese volbură de fum. Văjoae furnicarul de creaturi. Totul miroasă a toamnă, oboseală, a paloare...

Te scuturi de prav, îți potrivești părul și intri în oraș, în bulhacul egoismului...

Păreții nădușiți de reclame. Te iai pe cheiu în jos. În dreapta amestec de limbi, în stânga tremur de colori și foșnet. La o vitrină se opresc trei femei și sorb frumșetea din artiellii expuși. Le cunoști dela un concert românesc din vară. Rărești pașii. Tre-când pe lângă ele, auzi — spre deprimarea ta, cum bombănesc — în gurițele românești vorbele străine. Rup firul gândirilor noi și torci altul vechiu. Te duci 'napoi cu niște ani, poate și cu un veac, și affi — că strămoșii acestor drăgălășii bogat îmbrăcate acum, — cu câteva decenii mai nainte numai, au dormit pe mușchiul lipit pe spinarea muntelui; au scos fluierul din brâu și-au durduit la doine: iar drăguțele lor nepoate sunt lovite de vântul greu al înstrăinării de limbă... Încrețești din frunte și mergi mai departe borborosind doue versuri din Solomon: „Și ve voi face să cunoașteți cuvintele mele“ apoi „ține-te de limbă (invățătură), și nu o părăsi, păzește-o, căci ea este viața ta“.

Calci un prag românesc și dai într'un înec de mirezme. Ici o pânză din războiu scoasă, colo broderie ca 'n case românești, iar prin colțuri joacă ecoul de sunete străine.

Bulgărul de aur (limba), păzit la munte, și spart la șesuri, îi schimbat în furnicare cu — metal ordinar. Trandafirul cu petalele ca crinul (limba), ce la munte crește bine, îl toarnă 'n fluier, ce cu freamătul se îngână, aici (în oraș) — nu miroasă.

Coborându-l dintre umbrele de brazi, i-a căzut la tulpină picuri în clocotire și așa — s'a uscat.

În suflet șimți iarnă; ninge pe el bruma întristării.

Se aprind lampioanele. Alergări în toate părțile. Pregătirile sunt mari. O căruță silește după alta și dă jos gingășiile de spumă. Sufierea românească se adună la o horă.

Arătările ingerești, cu călcăiu de zăpadă, luncă pe parchetul străveziu, ca niște lebede măiestoase.

Ici doue, colo trei, prinse de mâni, spun nimicuri și rid cu hohot. Te furișezi în preajma lor, ascutești urechea și te trezești că străbat în ea - fără milă vorbele străine. Scuturi din cap să nu mai între altele și te desparți iară cu — sufletul brumat.

Sermanul veșmânt (limba)!

Când umbli printre brazi, așa duios se imprăștie bogăția românească în doine, prin mirosul de resină; e un adevărat imn...

Acolo e dulce; fetele o sorb în cântec, o sug ea pe un fagure, iar aici (în furnicar), — unde ar trebui să inflorească mai bine, — n'o lasă surorile nici măcar pân la garderobă, ci o îndreaptă spre colibele din munți și secerătorii de pe șesuri.

Nu-i șade ei bagseamă bine, unde lumea decoltată începe vals și 'ncepe poică, unde valuri de lumină curg din firele aprinse?!

Sus în codrii și jos în vale mai are ea câmpiile sale!

Petru Popa.

Maxim Gorki.

— La portretul din nr. acesta. —

Marele scriitor rus Maxim Gorki, mestecat în mișcările revoluționare mai noue din Rusia, a fost arestat. Ziarele scrieau chiar că are să fie condamnat la moarte. Aceasta a deșteptat un resens în toată lumea. În sfârșit dânsul a fost eliberat și internat în orașul Riga.

Correspondentul ziarului „Daily Chronicle“ a avut zilele aceste un interviu cu dânsul, în orașul Riga. Maxim Gorki a spus correspondentului din chestiune următoarele: Înainte de toate ve rog să aduceți prin ziarul dvoastre mulțumitele mele presei din străinătate, care a manifestat o simpatie atât de mare față de mine. Acum sunt, mulțumită Domnului, liber. Când am fost arestat, gendarmii s'au purtat cuviincios față de mine, au fost înse foarte severi la controlarea hârtiilor mele.

După perchiziția domiciliară în locuința mea, am fost dus la poliție, iar de aci am fost transportat cu o sanie până la stațiunea căilor ferate: Lagel, de unde am fost urcat în tren și adus din nou la Petersburg. Aceasta s'a făcut din cauza, ca să se evite eventuale demonstrațiuni din partea poporațiunii.

Odaia mea din fortăreață eră cam scundă și rece. La cererea mea mi s'a dat voie să me ocup cu cetitul. Am cetit mai multe opere științifice și biblia. Zilnic mi se dădea voie să me preumblu însoțit de doi soldați timp de 15 minute în curtea fortăreței.

Ceea ce m'a supărat și deprimat mult în timpul acesta a fost faptul, că m'au constrins să me îmbrac cu hainele arestanților. Noaptea mi se luau albiturile, pe cari le purtam ziua, de teamă ca nu cumva să me spânzur cu ajutorul acestora. Liniștea cea mare din fortăreață m'a deprimat mult și am devenit pesimist.

A patra zi mi s'au comunicat punctele acuzării mele. Am fost invinováțit, că aș fi înființat un club secret și că în posesiunea mea s'ar afla documente, cari conțin atacuri contra guvernului.

După mai multe zile mi s'a dat voie să-mi văd nevasta și pe prietinel Piatnitsky. Când vorbiam cu dânsii, eram despărțiți de-olaltă prin un rociu de sirme. Nu le-am putut stringe nici măcar mâna. Directorul temniței a asistat la toate convorbirile aceste. De două ori pe săptămână aveam voie să

seriu scrisori. Multe din scrisorile mele n'au ajuns înse la locul destinațiunii.

Întrebat de corespondent, că ce planuri are pentru viitor, Gorki a zis că ar dori să călătorească în Crimea, ca să-și caute de sănătate. Cu literatura nu se va ocupa deocamdată. În temniță și-a terminat lucrarea sa cea mai nouă „Copiii soarelui“. Manuscriptul a fost înse confiscat de poliție. În această piesă Gorki a scos la iveală prăpastia cea mare, care se găsește între societatea cultă rusească și între poporul sărac. Gorki a mai desmintit preținsa aserțiune, care i se pune în gură, că „ar fi declarat autoritatea țarului de nimicită“. Adevărul este că după tulburările sângeroase din Petersburg a afirmat „că soldații n'au ucis numai vieți de oameni, ci și prestigiul autocrației“.

Actualmente Gorki se află împreună cu soția sa în locul de cură Bilderlingshof în apropierea orașului Riga.

Soția marelui duce Sergius.

— La portretul din nr. acesta. —

Groznicul atentat din St. Petersburg, uciderea prin bombă a marelui duce Sergius, a cutremurat toată lumea.

În mijlocul feroasei catastrofe, atențiunea mi-loasă s'a îndreptat asupra nenorocitei lui soții.

Publicăm în numărul acesta portretul ei. Dânsa este o principesă daneză. Ziarele spun că a părăsit capitala rusească, unde soarta a lovit-o atât de crâncen.

LITERATURĂ.

Din edițiunile Academiei Române au mai apărut: „Românii din Bosnia și Hertegovina în trecut și în prezent“ de Isidor Ieșian. Prețul 30 bani. — „Materiale pentru climatologia României“. Ploaie extraordinară în septembrie 1904. De St. C. Hepites, membru al Academiei Române. Prețul 20 bani. — „Rămășițe de dinotherium în România, găsite încă de pe la începutul secolului trecut,“ de Gr. Ștefanescu, membru al Academiei Române. Prețul 20 bani. — „Aronicum barcense și goodiera regens în România“ de Z. P. Panțu. Prețul 20 bani. — „Despre un zăcământ de sulf la Verbilău și considerațiuni generale asupra genezei sulfurelor din regiunile subcarpatice“, de L. Mrazec, membru corespondent al Academiei Române. Prețul 20 bani.

Concurs literar. În conformitate cu dispozițiunile Normativului general pentru administrarea fondurilor și fundațiunilor „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ se publică concurs pentru „premiul Andrei Mureșianu“ de K. 300. — La concurs se va admite ori ce lucrare originală de cuprins literar, tipărită în Ungaria în decursul anului 1904, fie ea din sfera literaturii frumoase sau artistice, fie o colecțiune de literatură populară. Concurenții vor avea să înainteze până la 1 maiu a. c. la biroul „Asociațiunii“ în Sibiu 5 (cinci) exemplare ale lucrării lor. Decernerea premiului se va face în ședința plenară a secțiunilor științifice-literare, iar premiarea însaș în adunarea gene-

rală a Asociațiunii din anul curent. — Din ședința comitetului central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 9 martie 1905. *Iosif Sterca Șuluțu* președinte. *Ioan I. Lăpădatu* secretar II.

Donațiune pentru muzeul istoric și etnografic.

Di Iosif St. Șuluțiu a donat pentru muzeu șase epistole adresate dsale de următorii bărbați istorici: 1, Epistola lui Sion ddo București, 18 ianuarie 1881. 2, Epistola lui Ureche din București, 1 martie 1881. 3, O altă epistolă a lui Ureche din Sinaia, 15 august 1897. 4, O scrisoare a lui Vasilie Alecsandri din Mircești în anul 1879 împreună cu poeziile sale: „Ostașii noștri“. 5, O epistolă a mitropolitului Șaguna, din Sibiiu în 4 ianuarie 1865. 6, O epistolă a lui Picot din Paris, 6 august 1882, 135 Avenue de s. n. Wagram și 7, Fotografia originală a lui Avram Iancu.

Sudermann în românește. Dna Maria Baiulescu a tradus în românește piesa lui Herman Sudermann: „Das Glück im Winkel“, dramă în 3 acte. Traducerea, sub titlul „Cuibul fericit“, se va publica în foaia noastră începând cu numărul viitor.

Titus Livius în românește. A apărut în edițiunea Academiei Române: „Titus Livius“ traducere de Nd. Locusteanu și S. S. Petrescu, profesori. Tomul III, Cartile XXI—XXX. Fascicula I: Cartile XXI—XXV. Prețul 3 lei.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

Concert și reprezentație teatrală în Lugoj. Reuniunea română de cânt și muzică din Lugoj a aranjat la 11 martie n., sub conducerea dlui dirigent I. Vidu, cu concursul dlui absolvent de conservator Zaharie Bârsan, concert și reprezentație teatrală. Corul a cântat trei piese; s'a jucat „Lăutarul din Cremona“ de Fr. Copă și la „Turna-Măgurele“ scenă în versuri de V. Alecsandri; dl Z. Bârsan a mai declamat. După teatru a urmat dans.

O nouă artistă română. Ziarele din Nizza ne aduc inveselitoarea știre despre debutul plin de succes pe scena operei de acolo a unei tinere cântărețe române din România. Dna Marioara Scheletti, născută Bodnărescu, văduva colonelului P. Scheletti, după ce a studiat muzica mai mulți ani, întiu la Viena și apoi la Paris, a debutat la Nizza în decembrie trecut sub numele „Serena“. Chiar dela cea întiu apariție pe scenă publicul i-a făcut o primire cele mai simpatice, iar în reprezentațiile următoare succesul ei a mers tot crescând, până în cele din urmă ziarele locale vorbesc de tinera artistă cu un adevărat entuziasm.

Vidu serbătorit în Bucovina. „Drapelul“ din Lugoj primește din Suceava o corespondentă, prin care i se face cunoscut, că în concertul din 4 martie al reuniunii române de cântări de acolo „Ciprian Porumbescu“ s'a cântat cu mare succes și două compoziții de ale dlui I. Vidu și anume „Resunetul dela Crișana“ și „Resunetul Ardealului“.

„Moș Ciocârlan“ reprezentat în Sibiiu. Reuniunea română de muzică din Sibiiu, scrie „Telegraful Român“, a obținut dela distinsul compozitor român și deputat în cameră Tudor cav. de Flondor (Bucovina) dreptul de a reprezenta opereta „Moș Ciocârlan“ a dsale, elogios apreciată de întreagă critica

muzicală. Săptămâna trecută dl Flondor a petrecut câteva zile în Sibiiu însoțit de dr. Gregor cav. de Pantazi, redactor al „Monitorului oficial“ din Viena, și a ascultat probele reuniunii, iar dl Pantazi, care e totodată și eminent cântăreț, a luat asupra sa să interpreteze rolul lui „Moș Ciocârlan“ (rolul principal) și să facă pe regisorul operei. Cum suntem informați, reuniunea a luat deja în studiere opereta, probele se fac cu mult zel și dragoste față cu frumoasa compoziție românească, iar reprezentarea va fi la vară cu ocaziunea serbării jubileului reuniunii.

Reprezentațiune teatrală în Bocșa montană.

Reuniunea română de cântări și muzică „Armonia“ din Bocșa-montană a aranjat duminică în 12 martie n. a. c. (la lăsarea postului) reprezentațiune teatrală și concert în sala otelului „Cerbul de aur“. Programul: 1, Teatru: „Baba hârca“ opereta în 2 acte și 3 tablouri de D. M. Millo, sub conducerea dlui Ioan Dolorean, pentru a doua oară. 2, Concert: a, „Steaua visurilor mele“, romanță de Alexandru Glogoveanu, cântată de dsoara Eugenia Cazan cu acompaniament de orchestră. b, „Imnul regal“, cor mixt de Ed. A. Hübseh, aranjat de G. Muzicescu.

Concert și teatru în Nereu. Corul vocal bisericesc gr. or. român din Nereu a aranjat duminică, în 5 martie st. n. un concert precedat de comedia într'un act de V. Alecsandri, „Cinel Cinel“.

Reprezentație teatrală în R. cița montană. Reuniunea română de lectură din R. cița-montană a aranjat la 12 martie, o reprezentație teatrală, jucând piesa: „Inimei nu ai ce-i face“ comedie într'un act de N. A. Bogdan. După teatru a urmat dans.

Teatru în Hălchiu. Tinerimea din Hălchiu a aranjat în 5 martie o reprezentație teatrală. Au fost două coruri, două declamațiuni, și în urma s'a jucat „Cinel-Cinel“ comedie într'un act de V. Alecsandri.

Concert și teatru în Iam. Reuniunea de cetire și cântări din Iam a aranjat la 5 martie concert popular, după care s'a jucat „Pictorul fără voie“ comedie într'un act de A. Pap. Dans.

Concert și teatru în Brașov. Tinerimea română din Brașov (Scheiu-Coastă) a aranjat la 11 martie n. concert de coruri, după care s'au jucat piesele: „Arvinte și Pepelea“ și „Nunta țerânească“, ambele de V. Alecsandri. După teatru dans.

Concert și reprezentație teatrală în Jadani. Corul gr. or. român din Jadani a aranjat la 5 martie concert de coruri și a reprezentat „Ruga dela Chiseteu“ comedie populară într'un act de Iosif Vulcan. În fine dans.

Concert și teatru în Rotbav. Corul tinerimei române din Rotbav a aranjat la 4 martie concert popular, după care s'a jucat „Tot găina cântă“ comedie de Th. Alexi. După teatru dans.

Concert și teatru în Dârstele Brașovului. Tinerimea română din Dârstele Brașovului a aranjat în 5 martie concert popular după care s'a jucat: „Otrava hârciogilor“. Apoi dans.

Concert popular în Sasca-montană. Reuniunea de cântări din Sasca-montană a aranjat 12 martie concert popular de coruri și declamațiuni. În fine dans.

Un cor nou de Vidu. Mult aplaudatul nostru dirigent de cor și compozitor, dl I. Vidu din Lugoj, a scos la lumină un nou cor bărbătesc intitulat „Pic“. De vânzare la tipografia și librăria diecezană din Caransebeș. Prețul 60 fileri.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Fondul Iancu în posesiunea Asociațiunii. Aflăm din „Transilvania“ că în ședința dela 28 ianuarie a comitetului central al Asociațiunii, secretarul I prezintă ordinațiunea ministrului de interne nr. 863/1904 res. din 5 decembrie a. tr., prin care acesta donează pentru trebuințele școalei civile de fete susținută de Asociațiune suma de K 9402.80, remasă ca depozit la institutul „Victoria“ din suma adunată la timpul seu pentru ridicarea monumentului lui Avam Iancu și confiscată prin ordinațiunea ministerială nr. 426 din 15 martie 1895. Comitetul ia act. Donațiunea se primește și având a se folosi în senzul ordinațiunii ministrului de interne pentru trebuințele școalei civile de fete a Asociațiunii, se va întrebuiți pentru acoperirea speșelor extraordinare, ce Asociațiunea a avut și va avea să facă în timp apropiat pentru școala de fete și anume: 1, pentru plata cuotei speșelor împreunate cu demolarea zidului și valului de lângă grădina școalei, cu construirea noului grilaj de fer și a trotuarului și cu reconstruirea parcului și grădinei; 2, pentru cumpărarea unui pian nou de calitate superioară; 3, pentru speșele de betonare a canalului din grădina școalei; 4, pentru plata speșelor de parchetare a salei de lucru de mână și pentru pardosirea coridoarelor din edificiul școalei; în fine 5, pentru văpsirea ușilor și ferestrelor dela aceeaș zidire.

Reprezentanța fundațiunii lui Gozsdu s'a întrunit în ședință plenară în zilele dela 13—16 martie a. c. în Budapesta. La ordinea de zi a fost revizuirea socotelilor din anul 1904 și aprobarea bugetului pe 1905. Fundațiunea lui Gozsdu s'a ridicat de prezent la 6 milioane cor.

Arta în mănăstirile române. Sub acest titlu dl Gr. G. Tocilescu a ținut la Ateneul Român din București o conferență despre care cetim în „Cronica“ următoarele: Conferențiarul istorisește pe rând întemeierea principalelor monastiri din Oltenia, Muntenia și Moldova. La început ele erau locuri de ultim refugiu și de aceea se construiau prin munți, constituind un fel de cetățuie cu ziduri groase, porți uriașe, cu turnuri de flancare, cu crenele etc. Cei din monastiri se ocupau cu tipărirea și legarea cărților, cu sculptura în lemn, cu pictura etc.; iar maicile se indeletniceau cu țesătoritul. Când activitatea și frumosele opere încep să decadă în monastirile din sf. Munte; tocmai atunci ele își ia la noi mai rodnică avânt. Și de aceea vedem că odată cu secolul XVI apar o mulțime de locuri sfinte; vedem pe Radu cel Mare, înălțând de pe arândul sfinte biserici, pe patriarhul Nifon și mai ales pe discipolul seu Neagoe Basarab, care n'a lăsat locșor lipsit de biserică și n'a ramas nici unul neîmpodobit și neinzestrat cu sfinte odoare. Tot în acest secol, punct culminant al religiosității la noi vedem boieri și cocoane, domni și doamne lăpădând îmbrăcămintele boerești, și mantiele domnești și îmbrăcând sărăcăcioasa rasă; astfel cum a făcut și dna Teodora a lui Mihail Viteazul. În acel timp binecuvântat de Atot-Puternicul, sfintele locașuri apar pe de-arândul, pentru a le vedea astăzi mai sărăcăcioase și mai rare; astfel cum este în Bucovina unde atunci se numără 40 monastiri cu peste 500 călugări și unde astăzi nu mai sunt de cât patru. Vorbind despre arhitectura ce se găsește în monastirile noastre, spune că e cea bizan-

tină și o clasifică în trei tipuri. Sculptura se întâlnește numai ca element decorativ. Pictura noastră, de și de o frumusețe rară, totuș ea aproape s'a epuizat; nu o mai întâlnim. Frescurile cari împodobiau pereții monastirilor au fost distruse sau de turci când năvăliau în biserică, sau de restauratori cari, mai turci de cât turcii, au distrus tot.

Promoțiunea „sub auspiciis regis“ a dlui Iuliu Pordea, pe care am anunțat-o în numărul trecut, s'a făcut la universitatea din Cluj la 11 martie n. cu mare solenitate, luând parte un public distins, în care s'a remarcat cu deosebită plăcere părinții eminentului tiner. În numele Maj. Sale s'a prezentat secretarul de stat dr. Zsilinszky Mihály, care a ținut un discurs patriotic, felicitând pe noul doctor și predându-i din partea monarhului un inel de aur cu o jumă mare ovală având monogramul Maj. Sale în briliante și fiind luma încunjurată de o cunună de asemenea briliante. Au mai pronunțat discursuri rectorul universității și decanul facultății de drept. În urmă dl dr. Pordea a cetit o lucrare despre situația juridică și socială a femeii. Serbarea s'a încheiat printr'un banchet în onoarea reprezentantului Maj. Sale. Serbătoritul doctor nou este fiul dlui Vasiliu Pordea, profesor de teologie și secretar episcopesc în Gherla. S'a născut la 1880 și s'a făcut toate examenele, atât cele din clasele gimnaziale, cât și cele juridice, cu distincțiune. Aceasta i-a produs onoarea d'a fi promovat doctor „sub auspiciile regelui“. La mulți ani!

Jubileul profesorului Negruțiu în Blaj. Aflăm din „Unirea“ că în 9 martie n. corpul profesoral dela preparandia din Blaj a serbat cu multă însuflețire jubileul de 25 ani de profesor a dlui I. F. Negruțiu. În numele profesorilor l-a felicitat directorul G. Munteanu; iar în numele societății de lectură pedagogul Dumitru Domșa. Apoi a urmat un banchet în otelul „Universul“, unde s'au pronunțat mai multe toasturi de bună urare, la cari ne însoțim și noi din toată inima.

G E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Ioan Suciu*, deputat dietal și avocat în Arad, s-a serbat la 11 l. e. cununia cu dșoara *Mărioara Roșca* în Seliste. — Dl dr. *Aurel Cioban* avocat din Roșia-montană și dșoara *Olimpia Hamsea*, fiica dlui Voicu Hamsea protopresbiter în Lipova, s'au cununat la 11 martie n., în biserică gr. or. română din Lipova. — Dl *Emnuil Bărbăuș*, comptabil la cassa de păstrare din Sasca-montană, s'a cununat cu dșoara *Octavia Veturia Stoica* în biserică gr. or. română din Abrud. — Dl *Ioan D. Șova* licențiat în drept din București și dșoara *Maria Dancășiu* din Reșinari s'au căsătorit. — Dl *Petru Macedon* învățător și dșoara *Susana Paltineanu* s'au logodit în Perșani. — Dl *Teofil Bocoș* absolvent de teologie și dșoara *Lucreția Centea* s'au cununat la 5 martie n. în biserică gr. cat. din Căpâlna, comitatul Solnoc-Dobâca. — Dl *Ioan Neagoe* și dșoara *Victoria Sava* s'au cununat la 5 martie în biserică gr. or. din Cetea. — Dl *Filip Răduț* învățător și dșoara *Elena Stan* s'au cununat la 5 martie în Lugoj. — Dl *Victor G. Maior* notar și dșoara *Elena Bândeș* s'au fidațat în Cerghidul-mare. — Dl *Petru Simțion* din Brad și dșoara *Anuța Ineoan* din Macea

s'au logodit. — Dl *Petru Minișan* din Oravița și dsoara *Aurora Drăgan* din Șag s'au logodit. — Dl *Ioan Gozman* învățător și dsoara *Lucreția Selăgean* s'au cununat la 9 martie în Căteșul-unguresc.

Știri personale. Dl dr. *George Stoian*, medic asistent la spitalul Rokus în Budapesta, a fost ales cu unanimitate medic în Ilva-mare. — Dl dr. *George E. Pătăceanu* ș-a deschis cancelăria advocațională în Iara (Alsó-Jára) comitatul Turda-Aries.

Petrecerea cu dans din Brad, dată în folosul fondului dr. *Iosif Hodoș*, a avut un rezultat strălucit, care face onoare fraților zarandani. A luat parte lume imensă și venitul material se apropie de 3000 coroane.

Baluri. La *Hunedoara* Reuniuniunea femeilor române a aranjat în 11 martie bal în sala otelului „Hunyadi várhoz”. — *Clubul român din Viena* a dat o petrecere cu joc la 11 martie n, în sala otelului „de France”. — *La Orăștie* tinerimea română a aranjat petrecere cu dans în 11 martie. — *La Cluj* universitarii români au dat o petrecere cu dans în 11 martie.

La petrecerea cu dans a tinerimei române din Oradea-mare au solvit peste taxă următorii: Rev. D. T. Păcala prot. 16 cor., *Ioan Roxin* farmacist (Peșca) 14 cor., dr. *Coriolan Papp* directorul „Bihorenei” 10 cor., dr. *Iustin Ardelean* 10 cor., *Ioan Papp* preot militar, *Iosif Ghite*, dr. *Nic. Popovici* medic câte 8 cor., *Iosif Vulcan*, dr. *Aurel Lazar* avocat, I. *Moldovan* preot, *Andrei Horvath* preot, *Adrian Popovici-Desean* (Jaca) câte 6 cor., dr. *Georgiu Plopu* jude la tablă, *Paul Fășie* jude la tribunal, dr. *Demetriu Kiss* avocat, dna vād. *Ghite*, *Petru Popescu* paroc, *Mihaiu Hașăș* preot câte 4 cor., *Vasiliu Nicoruță* preot, *George Papp* preot câte 3 cor., dr. *Ioan Boroș* candidat de adv., *George Drimba* preot (Tobol), dsoara *Georgina Papp* (Beins), vād. I. *Mathe*, *Gregoriu Torsan*, *Ioan Papp* preot, câte 2 cor., *Ioan Vaina* proprietar (Jaca), dr. *Victor Fodor* medic militar, *Iosif Klitusz*, I. *Bugariu* preot, *Teodor Ștefan* preot, *Ștefan Făt* preot, dr. *Valer Heteou* preot, *Alesandru Filip* notar și *Eugen Nyeki* student în drept câte 1 cor. Fără de a participa au binevoit a-ș rescumpără bilet următorii: II. Sa dr. *Demetriu Radu* episcop 25 cor. II. Sa *Ioan I. Papp* episcop 10 cor. Mag. Sa V. *Mangra* vicar 10 cor. Sp. dn *Nicolau Zigre* adv. 10 cor. *Mihaiu Veliciu* avocat (Chișineu) 6 cor. și *Teodor Oancea* notar (B. Lazar) 4 cor. Pe aceasta cale ne ținem de datorință a ne exprima cordialele noastre mulțămite tuturor marinimoșilor contribuitori, pentru imbrătoșarea nobilei cauze. În numele tinerimei române. Oradea-mare 2 martie 1905. P. *Prodanovici* cassar.

A murit: *Georgiu Lazar*, avocat în Arad, originar din Beitș, un devotat fiu al neamului seu, deputat congressional și sinodal, asesor konzistorial, membru fondator al Asociațiunii aradane și al celei din Sibiu, precum și al Societății pentru crearea unui fond de teatru român, intemeietorul fundațiunii diecezane „George Lazar și soția Hermina”, în Arad, la 13 martie, în etate de 53 ani, jelit de soția *Hermina Lazar* n. *Papp*, de fiul și ficele *Valeria*, *Romul* și *Zina* și de numeroși consăngenii, la a căror jale ne însoțim și noi cu tot sufletul. În veci amin-tirea lui!

Au mai murit: *Ioan Gurban*, preot emerit în Bufeni, tatăl dlui protopresbiter *Constantin Gurban*, în etate de 80 ani; — *Victor Popescu*, avocat în Brașov, la 9 martie n, în etate de 55 ani; — *Ioan Coșeriu*, avocat în Alba-Iulia, în 1 martie n, în etate de 67 ani.

Călimdarul săptămânei.

Dumin. I-a în post, ev. *Ioan* c. I, gl. I, v. 9.
»În vremea aceea vrea *Isus* să meargă în Galilea...«

Ziua săpt.		Călimdarul vechiu		Călimd nou
Duminică	6	SS. 42 Martiri	19	Iosif
Luni	7	M. d, Cherson	20	Nichita
Marti	8	P. Teofilact	21	Benedict
Mercuri	9	§ SS. 40 Mart. din Sev.	22	Paulina
Joi	10	M Dodrat	23	Eberbard
Vineri	11	P. Sofronie	24	Gavriil
Sâmbătă	12	C. Teofan	25	(7) <i>Bunavest.</i>

Proprietar, redactor respunzător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296 b.)

„Cânteece pentru usus societăților corale.”

Sub titlul acesta a apărut de curând o broșură voluminoasă din compozițiunile muzicale mai alese ale domnului *Aurel Popovici*. Broșura conține 15 cânteece mari aranjate pentru cor bărbătesc și mixt astfel, încât fiecare va putea forma punctul de forță din programul seratelor or concertelor muzicale. Broșura aceasta — indispensabilă pentru reuniunile noastre de cant — se poate comandă dela autor în Tievaniul-mare (Nagyükvány) p. *Kákova* (Krassó Szőény m.) Prețul 10 cor. + 10 fil. porto postal.

(3-4)

BIHOREANA

institut de credit și economii
societate pe acții

Centrala în Oradea-Mare. Filiala în Tinca.

Capital social 600.000 coroane.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depunerii, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de 4 $\frac{1}{2}$ % . Darea după interesele de depunerii o plătește institutul.

2. Acoardă împrumuturi ipotecare.

3. Acoardă împrumuturi simple țărănești pe obligațiuni cu caventi (credite personale țărănești.)

4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretensiuni sigure către casse publice cu scadențe fixe.

5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).

6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară, sau de alta natură.

7. Îngrigește afaceri economice și tot felul de afaceri de bancă.

3-12

Diracțiunea.